

tartalmazzak fontos adatokat; továbbá a legrégebb magyar czimeradományról, I. Károlynak bizonyos Imrefia Miklós részére sisakdísz tárgyában adott okleveléről, melynek eredetije a vasvárszombathelyi káptalan levéltárában őriztetik, felvett fénykép.

A czimereslevelek gyűjteményének újabb szaporodásai:

1. 1498 december 8. Buda. II. Ulászló czimerlevele Nezei Mernyey Ambrus részére. 2. 1667 december 13. Bécs. I. Lipót czimerlevele Kelessy János és társai részére. 3. 1669 július 19. I. Lipót czimerlevele Krivácsy Mátyás részére. 4. 1721. november 30. Bécs. III. Károly czimerlevele Freind Henrik részére.

A lefolyt évnegyedben 9 kutató 8656 db iratot használt. Külső használatra 6 térítvényen 58 db irat, 1 fénykép kölcsönöztetett ki.

Az új szerzeményeken kívül nagyjában feldolgoztatott a Véghely-gyűjtemény, úgy hogy csak a revízió és az újabbkori anyag keltezésének megoldása van hátra. Folyamatba vétetett a Kossuth-iratok rendezésének folytatása és a Thaly család levéltárának részletes lajstromozása. Rendezés alatt állanak a Tihanyi és Szirmay családok levéltárai.

A MAGYAR TUD. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA 1898-BAN.

A Magyar Tud. Akadémia könyvtárának 1898. évi állapotáról *Heller Agost* főkönyvtárnok a könyvtári bizottság 1899. január 30-ikán tartott ülésén a következő jelentéssel számolt be:

Mint előbbeni jelentéseimben, úgy most is törekszem, hogy röviden bemutassan a könyvtár állapotát, hogy mi történt a múlt esztendőben, milyen feladatok várnak megoldásra, milyen kellékek teljesítendőek a könyvtár sikeres kezelésére, továbbfejlesztésére. Jelentésem kiterjeszkedik a könyvtárral kapcsolatos kéziratokra és a Goethe-gyűjteményre is. Ohajtásom, hogy a tisztelt bizottság jelentésem alapján a könyvtár állapotáról és szükségleteiről tiszta képet alkothasson.

Valamely könyvtár hasznavehetősége, következésképp értéke — nem tekintve a könyvállomány értékére és mennyiségére, mi jelentésem keretén kívül esik — mindenesetre a könyvek hozzáférhető, rendezett felállításától és teljes, pontos és minden irányban felvilágosítást nyújtó katalógusok létezésétől függ. Mint számos más könyvtárban, úgy a mienkben is nagy baj a térnek szűk volta. A könyvtár udvari részét a múlt években a napilapok felhalmozódása a szó szoros értelmében járhatatlanná tette, s e mellett az újságkötegek a szekrények tetején embermagasságnyi tömegben porladoztak. A múlt évi jelentésem kapcsán tett javaslatom elfo-

gadása következtében e napilapokat a Magyar Nemzeti Múzeumnak ajánlottuk fel, mely azokat köszönettel elfogadta és saját költségén elvitette, hogy azokból újsággönyvtárát kiegészítse és a fölösleges számokat vidéki újsággönyvtárak ellátására fordítsa.

Ez adomány nem vonatkozott az újságok bekötött évfolyamaira, melyek a többiek elszállítása után még mindig az udvari könyvtárterem nagyobb részét foglalták el. Gondoskodni kellett, hogy e ritkán keresett és mégis nagy tért elfoglaló könyvek számára más hely kerestessék. A főtitkár úr közbenjárására csakugyan találkozott alkalmas helyiség, még pedig az Akadémia-palotának az utcza és a tér felé eső tágas, világos alagsori helyiségében, hol jelenleg két hatalmas, 7 méter hosszú, $3\frac{1}{2}$ méter magas könyvvállványon vannak elhelyezve. A nagy kötetek a talajtól egy méternyire állanak és mintegy 72 folyóméternyi helyet foglalnak el. A helyiség teljesen száraz és elég világos, minthogy öt ablakon keresztül kap világosságot.

Az újsággözetek eltávolítása után az udvari könyvtárteremben kaptunk helyet a könyvek czélszerűbb elrendezésére.

A duplicatumok lajstromozása elkészülvén, az Akadémiai Értesítőben hirdettük, hogy ezeket a könyveket az Akadémia tagjai és közművelődési intézmények könyvtárai mérsékelt áron megszerezhetik. Minthogy e felhívásnak csekély eredménye volt, a könyvtári bizottság mult évi határozata értelmében fogjuk a kettős példányokat antiquarius útján értekesíteni. Megjegyzendő, hogy ezen nagyobbbrészt alig keresett gazdasági és csonka művekből álló könyvhalmoz valami nagy értéket úgy sem képvisel.

A kettős példányok ügyével kapcsolatos az iskolai értesítők kettős példányainak dolga. Minthogy a műegyetemi könyvtár ez időszertint a legteljesebb értesítőgyűjteménnyel bír és e tekintetben vidéki könyvtárakkal áll csereviszonyban, azt ajánlom, hogy a mi duplicatumainkat a műegyetemi könyvtárnak kellene díj nélkül átengedni, hogy ezekkel saját gyűjteményét lehetőleg kiegészítse. Saját könyvtárunk érdeke kívánja, hogy megakadályozzuk a felesleges nyomtatványok szerfeletti felhalmozását, mi az értékes könyvek kezelését és elhelyezését gátolja.

A köteles példányokról szóló 1897-ik évi törvény következtében a könyvtár személyzetének munkaköre tetemesen nagyobbodot. Még nem tekinthető át, hogy a köteles példányok beszoállításából mily haszon háramlik a könyvtárra. Még nincs is pontos jegyzék az országban lévő nyomdákról, mely jegyzék elkészítése a Magyar Nemzeti Múzeum feladata. A hol eddig valami rendetlenséget tapasztaltam, azonnal felszólítottam az illető nyomdát, s felszólításom mindenkor eredményes volt.

A törvény értelmében a napilapok nem illetik könyvtárunkat, hanem csak a heti vagy hosszabb időközben megjelenő

folyóiratok. Ezek közül a legtöbb olyan természetű, hogy azok rendszeres gyűjtésére, bekötésére és felállítására könyvtárunknak se helye, se pénze nincs és személyzete sem elegendő. Ezek a nyomtatványok, nagyjából rendezve, az előbb említett újsághelyiségben tétetnek el.

A könyvtár lajstromozási munkálatai a lefolyt esztendőben is a rendelkezésre álló eszközök arányában haladtak. A gazdasági osztály teljesen rendezve van. Ez az osztály összesen 3521 műből áll. Egy másik, eddig teljesen rendezetlen osztály volt a statisztikai, melyhez tartozó művek mindenféle más osztályba voltak helyezve. Ez a 708 műből álló osztály most szintén lajstromozva van. Úgy szintén elkészült a történelmi osztály nyolczadréti műveinek is nagy czédulakatalogusa, mely 4269 műről ad felvilágosítást. A negyedréti nagyságú történelmi művekből 290-ről van eddig czédulakatalogus.

A könyvtár néhány osztálya eddigelé majdnem teljesen rendezetlen. Ide tartozik első sorban a theologia nagy osztálya, a szláv irodalom osztálya, a schematismusok és naptárak gyűjteménye és a miscellaneák osztálya. E könyvek lajstromozása még több évnek lesz a munkája. A legégetőbb szükség a theologiai csoport rendezése, melyhez a legutóbbi napokban fogtam hozzá. E rendezési munka azonban egy új szekrénynek a felállítását kívánja. Mindössze három ily szekrényre van még hely az udvari könyvtárteremben, melyeket a következő években be kell szerezni. Ez új szekrények beszerzése és a napilapok eltávolítása által a hely kérdése legalább egynéhány évre meg van oldva, miáltal a mult év egyik összes ülésén Ballagi Aladár tagtárs úrtól kifejezett, a helyszükére vonatkozó aggodalom el van oszlatva.

A kéziratár állapotában a mult évben lényeges változás nem történt. A magy. kir. belügyminiszter úr az Akadémiához fordult a kéziratárunkban levő, az országos levéltárat érdeklő iratok átengedése ügyében. Tagányi Károly, orsz. allevéltárnok úr ez irányban átkutatta levéltárunkat és összeírta azokat az iratokat, melyek az országos levéltárra fontossággal bírnak. Az ezek közé tartozó 1848-ik évi iratcsomagot, melyet elveszettnek hittünk, a szekrénynek tetején, régi újságok között eldugva, találtuk. Tagányi úr az iratok átkutatása közben még egy értékes kéziratra is akadt: Bélteki Drágffy Jánosnak 1524-ben írt, sajátkezű végrendeletére. Az országos levéltárnak esetleg átengedendő iratok ügyében különben eddig semmitéle intézkedés nem történt.

A könyvtár részére a mult évben rendelkezésre bocsátott 6500 frnyi dotatio a következő czélokra fordított:

Könyvvásárlás, folytatásos művek és folyóiratok	3536 frt 73 kr.
Katalogus és irnoki munka	501 » 50 »

Könyvkötés	1330	»	30	»
Iroda, nyomtatványok, szállítás, ruhatárnok, kisebb javítások a könyvtárban	249	»	98	»
Bútorzat (könyvállványok)	725	»	20	»
Összesen	6343	frt	71	kr.

A könyvtárra 1898-ban összesen 6496 frt 92 krt utalványoztunk; a maradék az irodai és egyéb kisebb kiadások rovatában mint pénztárkészlet az 1899-iki évre ment át.

Ezen kimutatás szerint könyvekre fordítottunk 54%, katalógusra 8%, kötésre 20%, irodai s egyéb kiadásokra 4%, bútorzatra 11%. A hiány az ép említett pénztárkészlet.

A könyvvásárlásra fordított összegre nézve még megjegyzendő, hogy annak fele része a folyóiratok járatására kell. A könyvkötés a rendesen majdnem felvett 15%-nál 5%-al nagyobb összegbe került. Magyarázata, hogy számos évек mulasztásait pótolni kell, és hogy az új könyvek azonnal kötés alá kerülnek.

Úgy mint a könyvtárban, a Goethe-gyűjtemény kötetlen könyvei is az év folyamán kötés alá kerültek, mire a 2000 frtnyi Goethe-alapból 90 frtot fordítottunk.

Néhány ügy fordult elő a mult esztendőben, mely a tisztelt bizottságtól várja elintézését.

Néhány tudományos társulat fordult hozzánk, kérvén velünk a kiadványcserének megindítását. Ezek a következők: 1. The University of Kansas. Kiadványai, a »Kansas University Quarterly« 1892 óta 4 kötetben jelentek meg. Kéri ezekért a megfelelő kiadványokat.

2. The Missouri Botanical Garden ajánlja »Annual Report«-ját megfelelő természettudományi kiadványokért.

3. Ševčenko-Gesellschaft der Wissenschaften in Lemberg.

4. R. Accademia di Science Lettere e Belle Arti di Palermo. Luigi Sampolo, Segretario Generale levélben szólit fel bennünket a csereviszony megindítására.

Részünkről javasolnám, hogy a mi Akadémiánk szólítaná fel a torinoi akadémiát a kiadványcsere megindítására. Ez a csere annál fontosabb volna, mert igen értékes kiadványai a fővárosban tudtommal nem találhatók sehol.

A magy. kir. mezőgazdasági múzeum igazgatósága az Akadémia főtítkári hivatalához fordult, hogy a gazdasági tudományok köréből való duplicatumokat csekély árban, vagy — tekintettel a múzeum szerény budgetjére — ingyen kapná.

Végre egy értékesebb kikölcsönzött műről kell itt még jelentést tennem, melyet Munkácsy Mihály festőművész kölcsönzött ki 1891 deczember 14-én, és mely azóta vissza nem került. E mű sorsa dolgában Cécile de Munkácsy úrnőhöz fordultam, ki azonban,

mint Chateau de Colpachban, 1898. június 13-ikáról kelt levelében értesít, e munkát, melynek czíme: Pauly, Description ethnographique des peuples de la Russie (St. Petersburg, 1862.) férje tárgyai között nem lelhetette meg.

A könyvtár használásáról a következőket jelentem: Az olvasóterem látogatása belépti jegyek váltásához van kötve. A tanév kezdetén a budapesti tankerületi főigazgató útján a főváros középiskolái láttatnak el belépti jegyekkel. A főiskolai hallgatók és egyéb látogatók magában a könyvtárban kapják a jegyeket. A jelen tanév elejétől 624 látogató jegyet osztottunk ki. A könyvek kikölcsönzése az utolsó évek folytán tetemesen emelkedett. A vidéken számos hatóság és iskolai igazgatóság veszi igénybe könyvtárunkat.

Végül nem hallgathatom el azt a tapasztalásomat, hogy a könyvtár tisztviselői személyzete, az egyik alkönyvtárnok tartós gyengélkedése miatt, teljes mértékben elégtelen. A másik alkönyvtárnok a köteles példányok és a cserepéldányok kezelését viszi, úgy hogy az egész könyvtárnak kezelése, az összes lajstromozási és egyéb számtalan dolog egy emberre, a főkönyvtárnokra marad. Ily kiterjedésű könyvtár azonban, a minő az Akadémia könyvtára — nem is szólva a kéziratárról, mely szintén sok oldalról vétetik igénybe — összes ügyeinek elintézése egy ember által, oly módon, hogy az ügy maga érzékeny kárt ne szenvedjen, physikai lehetetlenség. Nem kívánok e felszólalásommal rövid idő alatt intézkedést előidézni, de kötelességemnek tartottam a tisztelt bizottság figyelmét felhívni e fontos ügyre.

A főkönyvtárnok e jelentését a következő statisztikai kimutatás egészíti ki:

A rendezett tudományszakok száma 53; ezek 56,995 munkát tartalmaznak a következő kimutatás szerint:

Bibliographia 1141, Encyclopaedia 141, Philosophia 1352, Mythologia 112, Theologia 904, Paedagogia 1909, Széptudomány 536, Anthropologia 314, Jogtudomány 1231, Magyar jogtudomány 1527, Politikai 2354, Magyar politika 1672, Történelem 5757, Magyar történelem 2874, Magyar országgyűlések 95, Életrások 2538, Földrajz 1067, Magyar földrajz 455, Térképek 926, Utazások 1203, Statisztika 708, Schematismusok 114, Hadtudomány 678, Régészet 1381, Éremtudomány 176, Matematika és csillagászat 1097, Természettudomány 177, Természettan 939, Vegytan 416, Természetrész 129, Állattan 491, Növénytan 427, Ásvány- és Földtan 512, Gazdaságtan 3521, Orvostudomány 2483, Nyelvtudomány 2068, Classica-philologia 732, Görög írók 827, Latin írók 894, Új-latin írók 796, Magyar nyelvészet 473, Régi magyar irodalom 658, Magyar Irodalom 2912, Germán irodalmak 1575, Francia irodalom 687, Olasz és spanyol irodalom 250. Szláv irodalom 406, Keleti irodalom 1709, Incunabulumok 356, Akadé-

miák és tudományos társulatok kiadványai 366, Magyar tud. Akadémia kiadványai 360, Külföldi tolyóiratok 196, Hazai újságok és folyóiratok 373.

A szakkatalogus áll 102 kötetből és 48 czéduletokból.

A könyvtár gyarapodása a járuléknaplók kimutatása szerint a következő:

Vétel útján: 385 mű, 364 kötet, 80 füzet. Kiadványcsere és ajándék útján: 524 mű, 400 kötet, 358 füzet, 2 térkép. Magánosok ajándékából: 39 mű, 24 kötet, 18 füzet. Nyomdák köteles példányai 356 nyomda: 6925 mű, 1357 kötet, 6254 füzet, 113 zenemű (3 kötet, 86 füzet) és 23 térkép. Magyar Tudományos Akadémia kiadványai: 27 mű, 45 kötet, 18 füzet.

Iskolai értesítő: 125 darab.

Külföldi folyóiratok száma: 112.

A könyvtár olvasótermében 1898-ban 6959 olvasó 9012 művet használt. Belépésre az olvasóterembe 687 db. belépti jegyet osztottunk ki. Házi használatra 942 kikölcsönző 1479 művet kölcsönzött ki, beszámítva hatóságok útján vidékre kölcsönzött könyveket is.

AZ ERDÉLYI MÚZEUM-EGYLET KÖNYVTÁRA 1898-BAN.

Az Erdélyi Múzeum-egylet könyvtára 1898. évi állapotáról Dr. *Ferencki Zoltán* igazgató a következő jelentést terjesztette az egyesület évi közgyűlése elé:

I. A lefolyt évben a könyvtár gyarapodott vétel útján 461, ajándékban 649, köteles példányban 280, összesen tehát 1390 kötettel és füzetel, melyek az erre készült szerzemény-könyvbe, mint alapleltárba, mind be vannak vezetve. Könyveket adományoztak könyvtárunknak: Kőváry László, Dirner Gusztáv, Nyiry Elek, Ferenczi Zoltán urak, a földmivelésügyi miniszterium, Gombos Ferencz, Speidl Ernő urak, b. Bánffy Dánielné urnő ó excejja, a kalocsai érseki hivatal, Stein Gábor ur, a m. tud. akadémia, Laube Henrik ur, De Gerando Antonina urnő, Gámán Zsigmond ur, a kolozsvári tud. egyetem rektori hivatala, a kolozsvári keresk. és iparkamara, Böhm Mihály ur. a m. kir. vallás- és közokt. miniszterium, dr. Márki Sándor, dr. Gyalui Farkas, dr. Nagy Mór, Hubay Jenő urak, a m. országgyűlés elnöki hivatala, a budapesti egyet. könyvtár igazgatósága, Nogáll János cz. püspök ur, Székely János, dr. Csiky Viktor, Kovács Péter fiai, Schunda V. József urak, Budapest fővár. tanácsa, Ruzicska Gyula ur, Budapest főv. stat. hivatala, a krakói akadémia, a m. k. földtani intézet, gróf Esterházy Kálmán, Vajda Ödön zirczi apát urak, a székely pályadíjalap választmányja, dr. Farkas Lajos, Németh Rudolf, Balázs István, Czerny Antal, Versényi György, Butler